

Maatregelenplan fietspad spoorkuil

Het is nu twee jaar geleden dat de gemeente het betonfietspad door de spoorkuil in het Groesbeeks bos heeft aangelegd. Dit gebeurde zonder de vereiste toestemming van de RVO (handhavingsautoriteit Flora- en Faunawet). Na een periode van juridische procedures tussen de gemeente en 'Den Haag' volgde er overleg met als uiteindelijk resultaat een overeenkomst tussen de betrokken partijen. In dit artikel blikken we terug op de afgelopen twee jaar en bekijken we wat er is bereikt.

Velen van ons herinneren zich nog goed de verbijstering die ze voelden, toen ze vernamen dat een aannemer in opdracht van de gemeente op maandagochtend 24 november 2014 in alle vroegte was begonnen met de aanleg van een betonnen fietspad door de spoorkuil. Dit terwijl er een besluit tot handhaving van de RVO (de handhavingsautoriteit van de Flora- en Faunawet) lag; daarin stond dat er niet mocht worden begonnen zonder toestemming van de RVO, vanwege de aanwezigheid van beschermde reptielen in de spoorkuil.

De natuurorganisaties waren tot dan toe in de veronderstelling geweest dat de gemeente zou kiezen voor de optie van verbetering van het bestaande fietspad (het schelpenpaadje) bovenlangs de spoorkuil. Daarvoor was met instemming van betrokken partijen een omgevingsvergunning verleend. De aanleg van het fietspad door de spoorkuil kwam dus als een donderslag bij heldere hemel. Een handhavingsverzoek dat nog diezelfde dag door de WMG werd ingediend, leidde helaas niet tot stilleggen van het werk. De handhavingsautoriteit was formeel van mening dat de overtreding (het grondverzet in het leefgebied van reptielen)

Het betonfietspad in voorjaar 2015. Vanaf de eerste zonnige lentedag sneuvelen er reptielen onder de wielen van fietsen, scooters en brommers.

reeds was begaan en dat het storten van het beton zou niet leiden tot een nieuwe overtreding van de Flora- en Faunawet. In een latere brief aan de gemeenteraad heeft de WMG de handelwijze van het gemeentebestuur als onfatsoenlijk betiteld.

Juridische procedures

De RVO liet het er niet bij zitten en stuurde de gemeente eind januari 2015 een brief met het voornemen tot handhaving. De aanleg van het fietspad werd beoordeeld als een overtreding van de Flora- en Faunawet wegens verlies van leefgebied van de zandhagedis en de hazelworm. De gemeente kreeg vier weken de tijd om een plan in te dienen met als doel het ongedaan maken van de overtreding. Uiteraard was het gemeentebestuur het hiermee oneens. Met het inschakelen van een ecologisch bureau heeft de gemeente naar behoren aan haar zorgplicht inzake de Flora- en faunawet voldaan, aldus de gemeente in reactie op het standpunt van de RVO. Bureau Waardenburg had in 2014 veldonderzoek gedaan naar het voorkomen van reptielen in de spoorkuil. Het onderzoeksrapport was op de vrijdag voor de start van de werkzaamheden naar Den Haag gestuurd. Daarmee was volgens de gemeente de kous af.

Eind februari 2015 volgde een nieuwe brief van de RVO waarin het voornemen tot handhaving werd aangekondigd. De gemeente werd verzocht om het fietspad voor 15 maart buiten gebruik te stellen en met fysieke maatregelen de barrièrewerking ervan voor reptielen op te heffen. Dit houdt in het plaatsen van een scherm met voldoende overgangen (tunnels), zodat er geen dieren worden doodgereden. De andere optie die de RVO bood, was het opruimen van het fietspad.

Twee weken later kwam er een nieuwe brief waarin de RVO op straffe van een dwangsom de afsluiting van het fietspad eiste. Tegen dit besluit maakte de gemeente bezwaar onder gelijktijdig indiening van het verzoek tot een voorlopige voorziening bij de rechtbank. Dat wil zeggen dat er een schorsing van het besluit wordt gevraagd, totdat de bezwaarprocedure is afgehandeld.

De rechtbank kende de voorlopige voorziening toe en schorste het dwangsombesluit van de RVO. Ook vond de rechter dat de RVO onvoldoende had aangetoond dat het rapport van bureau Waardenburg niet zou deugen. Waardenburg had – nogal kort

Een onvolwassen zandhagedis op de stenen naast het fietspad. Zandhagedissen zijn pas na een jaar of drie volwassen. In het vierde jaar plant de helft van de vrouwtjes zich voort, in het zesde jaar allemaal. Een vrouwtje legt 3-12 eieren.

door de bocht – geconcludeerd dat er geen overtreding van de Flora- en faunawet plaatsvindt, omdat de gladde slang en hazelworm niet gevonden zijn in het plangebied (dat wil zeggen de 4 meter brede strook waarin het fietspad plus bermen liggen) en er genoeg leefgebied voor de zandhagedis overblijft. De uitspraak van de rechtbank betekende dat het fietspad voorlopig niet afgesloten hoefde te worden. De RVO moest dus een nieuw besluit nemen over de vraag of de gemeente met de aanleg van het betonfietspad door de spoorkuil wel of niet een overtreding van de Flora- en faunawet heeft begaan, en zo ja, welke gevolgen dat dan heeft. Dat besluit kwam er, met een ongewijzigd standpunt. En daarop weer een bezwaar van de gemeente. En zo stonden partijen op 1 juni 2015 weer bij de rechtbank. De rechter wilde de schorsing van het dwangsombesluit voorlopig niet opheffen. Omdat het openhouden van het fietspad in het najaar in ieder geval een overtreding van de Flora- en faunawet met zich mee zou brengen, werd op 31 augustus het fietspad fysiek afgesloten. In het najaar lopen er veel jonge zandhagedissen rond, met het risico te worden doodgereden. Eind oktober werd de afsluiting ongedaan gemaakt, aangezien reptielen dan wegkruipen en in winterrust gaan.

Verkeersslachtoffers

Inmiddels was al aangetoond dat er – anders dan Bureau Waardenburg stelde – wel degelijk reptielen worden doodgereden op het fietspad, gedurende de gehele periode

dat reptielen actief zijn en niet alleen in het najaar. Op basis van gegevens van de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) heeft RAVON eind 2015 de balans opgemaakt van het aantal reptielen dat in 2015 is gesneuveld op het fietspad in de spoorkuil. De gegevens komen voort uit vrijwillige meldingen op waarneming.nl en telmee.nl. In totaal gaat het om 37 slachtoffers (36 zandhagedissen, 1 hazelworm), verdeeld over de maanden april, mei en augustus. In juni en juli zijn geen waarnemingen van verkeersslachtoffers gemeld. Uit literatuurreferenties blijkt dat bij hagedissen de volgende ochtend al ruim de helft van de verse verkeersslachtoffers is weggewerkt door aaseters (kraaien, vossen, egels etc). Omdat er onregelmatig en zeker niet elke dag is gekeken, ligt het werkelijk aantal verkeersslachtoffers waarschijnlijk hoger en kom je al snel op ca. 75 individuen, aldus RAVON. In 2014 schatte Bureau Waardenburg de populatie zandhagedissen in de spoorkuil op 200 tot 400 dieren. Een substantieel deel van deze populatie sneuvelt dus op het nieuwe fietspad. De afsluiting op 1 september heeft er wel toe geleid dat de sterfte niet verder is opgelopen.

Een volwassen zandhagedis die gesneuveld is op het fietspad. Zandhagedissen kunnen onder natuurlijke omstandigheden maximaal 10-12 jaar oud worden.

Bemiddeling

Omdat het juridisch gepingpong vooralsnog niet tot duidelijkheid over de kwestie leidde, is eind 2015 mede op aandringen van de rechtbank een bemiddelingstraject gestart. De gemeente en RVO stelden PvdA-er en oud-gedeputeerde Co Verdaas als zgn. 'mediator' of bemiddelaar aan. De WMG en RAVON werden hier niet bij betrokken.

Wet Openbaarheid van Bestuur

Regelmatig lees je in de krant artikelen over kwesties uit het openbaar bestuur, die de journalisten dankzij het zgn. 'wobben' boven water hebben gekregen. Door middel van het indienen van een verzoek met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), kun je bij bestuursorganen van de overheid, zoals ministers, gedeputeerde staten en colleges van b & w, inzage vragen in informatie over bestuurlijke aangelegenheden. Iedere burger mag zo'n verzoek indienen.

Omdat er onvoldoende helderheid kwam over de besluitvorming rond de aanleg van het fietspad, heeft de WMG in januari 2015 zo'n Wob-verzoek ingediend. Helaas kregen we alleen stukken toegestuurd die we al hadden en die al openbaar waren. Over de interne besluitvorming niets, zelfs geen pagina's tekst met zwartgelakte passages zoals we allemaal kennen uit de media, helemaal niets. Wel zat er een forse rekening bij voor het verstrekken van papieren kopieën, terwijl wij om (gratis) digitale verstrekking hadden gevraagd. Uiteraard maken we daar bezwaar tegen. Medio juli 2015 was de zitting bij de bezwarencommissie. Ons bezwaar tegen de rekening werd zoals verwacht gegrond verklaard. Stukken hadden gewoon digitaal verstrekt moeten worden. Daarmee wordt ook voorkomen dat er financiële drempels worden opgeworpen voor burgers en organisaties die middels de Wob openheid van zaken vragen. Dan de inhoud van de toegestuurde informatie. De dienstdoende gemeenteambtenaar beweerde tot onze grote verbazing dat er niets op papier stond van de interne besluitvorming over de aanleg van het fietspad, geen ambtelijke notities, geen voorstellen aan het college, geen collegebesluiten, nul komma nul! De bezwarencommissie heeft zich vervolgens, met verwijzing naar jurisprudentie, op het standpunt gesteld dat de Wob-verzoeker maar moet aantonen welke stukken hij precies wil hebben. Men acht het kennelijk geloofwaardig dat de gemeente geen stukken heeft over de interne besluitvorming rond de aanleg van het fietspad. Wellicht dat de gemeenteraad zich hier eens over kan buigen, want ons lijkt het een weinig transparante en door de raad slecht controleerbare wijze van gemeentebestuur. Maar misschien was dat juist de bedoeling...

Dat gebeurde wel enkele maanden later, toen bleek dat de gemeente en de RVO er onderling niet uit waren gekomen. Wanneer gemeente, RAVON en WMG het wel eens zouden worden over de te nemen maatregelen, dan kon de RVO daar mogelijk mee instemmen, zo was de insteek van de RVO. Eind maart 2016 lag er een compromisvoorstel op tafel. Dat hield een combinatie in van beschermingsmaatregelen voor reptielen (geleidingswand en tunnels) en maatregelen ter verbetering van het leefgebied (o.a. beheer spoorkuil). De hele spoorkuil, met name de noordhelling en het dal, is immers leefgebied van reptielen.

Gezien de locaties waar vorig jaar reptielen zijn doodgereden, heeft de WMG gepleit voor beschermende voorzieningen op het gehele traject (1.200 m) tussen spoorbruggetje en Biesseltsebaan. Helaas was er onvol-

doende steun voor ons voorstel, omdat de gemeente aangaf dit te duur te vinden. Teneinde uit de impasse te komen, is de WMG uiteindelijk onder aanvullende voorwaarden akkoord gegaan met het compromis. Omdat er nog steeds een handhavingsbrief van de RVO lag, werd het fietspad op 1 april 2016 weer afgesloten. De afsluiting heeft geduurd tot begin oktober, toen de beschermende voorzieningen waren aangebracht en gereed verklaard. Vanuit het publiek was er her en der onbegrip te horen en te lezen voor de opstelling van de natuurorganisaties. Men begreep niet hoe je tegen zo'n mooi fietspad kunt zijn. In de weinige gevallen dat wij daar rechtstreeks door inwoners op aangesproken werden, bleek men vaak zeer slecht geïnformeerd te zijn.

De schermen langs het fietspad beschermen de reptielen, maar hebben tegelijkertijd geleid tot verlies van geschikt leefgebied van ca. 0,3 ha (750 m lengte x 4 m breedte).

Maatregelenplan

Het overeengekomen maatregelenplan heeft een tweeledig doel, namelijk het gebruik van het fietspad mogelijk maken onder gelijktijdige bescherming van de aanwezige reptielenpopulaties. De afspraken betreffen plaatsing van schermen en tunnels, het beheer van de spoorkuil en aanvullende maatregelen. Alle afspraken gelden voor onbepaalde tijd, zolang het fietspad in gebruik is en er sprake is van leefgebied van beschermde reptielen.

Schermen en tunnels

Duidelijk mag zijn dat het investeren in beschermende voorzieningen alleen zin heeft, wanneer deze effectief zijn en wanneer het goed functioneren gedurende langere tijd is gewaarborgd. Daarom is in het maatregelenplan precies omschreven aan welke eisen de voorziening moet voldoen en op welke wijze deze beheerd gaat worden. Over een lengte van 750 meter op het traject tussen het spoorbruggetje en de Biesseltsebaan is aan beide zijden van het fietspad een duurzaam, glad, kunststof scherm geplaatst met een hoogte van 50 cm. Ook heeft het een opstaande rand waardoor het nog moeilijker wordt voor reptielen om er evt. overheen te klimmen en er mogen geen spleten of gaten ontstaan. Voor fietsers moet de voorziening natuurlijk ook veilig zijn. Op elf plaatsen langs dit scherm is een betonnen tunnelbak met daglichtrooster ingegraven waardoor reptielen het fietspad veilig kunnen kruisen. De schermen moeten vrij worden gehouden van begroeiing; twee maal per jaar wordt met een bosmaaier de opgaande vegetatie verwijderd. Wanneer schermen of tunnels

niet meer functioneren, zal binnen vijf werkdagen herstel of vervanging plaatsvinden. De kosten van plaatsing en beheer van deze voorzieningen zijn voor rekening van de gemeente.

Beheer

In het maatregelenplan staan nog meer afspraken. De gemeente, WMG en RAVON hebben vastgelegd dat zij een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor een goed beheer van de spoorkuil. Doel van het beheer is het in stand houden en ontwikkelen van een geschikt leefgebied voor reptielen: de zandhagedis, hazelworm en gladde slang. De gemeente heeft toegezegd dat ze eenmalig alle opslag van bomen en struiken zal laten terugzetten in de gehele spoorkuil (incl. beide taluds) op het traject tussen spoorbruggetje en Biesseltsebaan. Daarna zullen WMG en RAVON zich inspannen om het

In de spoorkuil groeit echte guldenroede, een zeldzame soort die op de Rode lijst staat. Een andere bijzonderheid is het akkerklokje dat hier voor het eerst in 2015 is gemeld.

vervolgbeheer (het terugzetten van opslag van bomen en struiken) te laten uitvoeren door vrijwilligers, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse Landelijke Natuurwerkdag in november. De gemeente zal daarbij op verzoek hand- en spandiensten verrichten, zoals het afvoeren van snoeihout en het terugzetten van braamstruwelen. Daarnaast is jaarlijks één ronde van drie dagen drukbegrazing met schapen nodig om de vegetatie kort te houden, bij voorkeur in de zomer. De gemeente zal zich inspannen om in overleg met grondeigenaar Prorail en Staatsbosbeheer het benodigde begrazingsbeheer veilig te stellen, maar heeft daar geen middelen voor beschikbaar gesteld.

Aanvullende maatregelen

Aangezien grote delen van het twee kilometer lange fietspad tussen Schietbaan en Biesseltsebaan niet zijn afgeschermd met voorzieningen, is de verwachting – gezien de cijfers van gesneuvelde reptielen uit 2015 – dat gedurende het reptielenseizoen dieren op het fietspad doodgereden zullen worden door fietsers, en ook door brommers/scooters die gebruik blijken te maken van het fietspad.

In het actieve seizoen van de reptielen zal monitoring plaats gaan vinden door vrijwilligers. Goedgekeurde meldingen van verkeersslachtoffers die zijn binnengekomen bij RAVON worden bij Bureau Waardenburg aangeboden, die per actief seizoen een rapportage opstelt en deelt met partijen. Als ondergrens geldt: 15 doodgereden zandhagedissen, 5 hazelwormen, 0 gladde slangen. Mocht er in een seizoen een groter aantal van een of meerdere soorten sneuvelen op het fietspad, dan zullen partijen met elkaar in overleg treden. Doel van dat overleg is dan te komen tot een gezamenlijke analyse, en zo nodig aanvullende maatregelen te nemen om meer slachtoffers te voorkomen. Aanvullende maatregelen kunnen bestaan uit het bijplaatsen van schermen of het trefpen van andere voorzieningen. De kosten van de aanvullende maatregelen zijn voor rekening van de gemeente.

Omdat door de aanleg van het fietspad en de beschermende voorzieningen het leefgebied voor reptielen in de spoorkuil zowel in oppervlakte als kwaliteit achteruit is gegaan, zou verbetering (door middel van beheer) en uitbreiding van het leefgebied enigszins tegenwicht kunnen bieden. WMG

Tijdens de Landelijke Natuurwerkdag in november 2015 kwam de schaapskudde op bezoek in de spoorkuil. Om de bomen en struiken in toom te houden, is jaarlijks begrazing nodig. Helaas zijn hierover geen harde afspraken gemaakt.

en RAVON vinden het daarom gewenst om de mogelijkheid van een corridor naar het aangrenzende heidegebied van de Hooge Hoenderberg serieus te onderzoeken. De gemeente heeft toegezegd daarover in overleg te gaan met de boscigenaar Staatsbosbeheer.

Tenslotte

Uiteraard is er binnen het bestuur veel overleg geweest over hoe de WMG zich in deze kwestie moet opstellen. Ecologisch gezien was het de beste oplossing om het beton weer te verwijderen. Dit was echter niet bespreekbaar voor de gemeente. Omdat lang niet zeker was dat onze bezwaren in een juridische procedure wel zouden worden gehonoreerd, hebben we uiteindelijk ingestemd met een compromis. Daarbij was onze inzet om de belangen van flora en vooral fauna zo veel mogelijk veilig te stellen. Of dat voldoende is gelukt, zal in de toekomst moeten blijken.

Henny Brinkhof

Naschrift: helaas worden we nu weer geconfronteerd met een nieuw plan voor beton in het bos. Na alle toestanden rond het betonfietspad door de spoorkuil, hebben gemeente en Staatsbosbeheer gezamenlijk het plan opgevat om 3 meter breed beton neer te gooien op de onverharde delen van de Biesseltsebaan tussen 't Zwaantje en Nijmegen. De gemeente wil het huidige fietspad 'onderhouden' (lees: vervangen door breed beton) en Staatsbosbeheer wil de houtafvoer vanuit het Groesbeeks bos vereenvoudigen (= nog breder beton). De WMG vindt dit een ongewenst plan dat opnieuw snel doorgedrukt lijkt te worden. Hoeveel beton is er nog meer gepland in onze natuurgebieden? Fietspaden zijn ok, maar niet alle fietspaden zijn ok!

Kijk voor het laatste nieuws op onze website www.wmg-groesbeek.nl